

KS. TOMASZ HERGESEL
S. TERESA SZYPER ASC
Wrocław

Nie pożądaj domu bliźniego swego (IX i X przykazanie w Starym i Nowym Testamencie)

Fragmenty tekstów Dekalogu zachowały się na filakteriach znalezionych w Qumran. W Księdze Wyjścia przykazania IX i X rozpoczynają się podobnym wyrażeniem: „nie pożądaj” – „לֹא תִחְמֹד”. Zakaz ten odnosi się do sfery przeżyć i emocji natury wewnętrznej. Aby w pełni zrozumieć znaczenie słowa חִמְדָּה – „pożądać”, należy wiedzieć, że prawie zawsze wiąże się ono ze słowem חָבַד – „brać, zabierać”¹.

1. Pożądanie

Różnica znaczeniowa pomiędzy czasownikami חִמְדָּה i חָבַד zostaje zniesiona, jeżeli potraktuje się dwa ostatnie przykazania jako jedną normę dotyczącą tych aktów woli, które określamy mianem „pragnienie”, „pożądanie”. We współczesnej kategorii prawnej słowo חִמְדָּה – „pożądać” należałoby zakwalifikować jako usiłowanie zdobycia, ponieważ norma Dekalogu nie odnosi się tylko do wewnętrznych aktów woli, ale przede wszystkim do czynów².

W Nowym Testamencie Jezus nawiązuje wyraźnie do IX przykazania, np. kwalifikując pożądanie innej niewiasty jako cudzołóstwo. W Starym Testa-

¹ B. GÓRKA, *Biblia i cywilizacja Boga*, Kraków 2003, s. 37. VI i IX przykazanie są ze sobą ściśle powiązane. Są związane jak myśl, uczucie i pragnienie człowieka z jego czynami.

² *Tamże*, s. 73–75.

mencie czasowniki „pożądać” (רָצוּן — IX przykazanie) i „pragnąć” (רָצוּן — X przykazanie) wyrażają akt wewnętrzny. Pan Jezus wskazuje na złą wolę i zepsute serce, gdyż czyn zewnętrzny jest konsekwencją wewnętrznej nieprawej postawy³.

Pierwotną formę przykazania stanowiło pierwsze zdanie: „nie będziesz pożądał domu bliźniego twego” W drugim zdaniu wylicza się to wszystko, co ten „dom” tworzy⁴.

Istota „pożądania”⁵ zawiera się w dążeniach cielesnych, które przeciwstawiają się duchowi. Ta pożądlivość, to żądza posiadania (używania) pod każdym względem. Człowiek koncentruje się na samym sobie i łądzi się, że całe życie polega na egocentrycznym zagarnianiu wszystkiego dla siebie⁶.

Przykazanie „nie pożądaj” trzeba rozumieć w szerszym znaczeniu. Chodzi o przywłaszczenie sobie kogoś lub czegoś. Siła pożądania zachęca do brutalnego zagarniania, niszczenia cudzej własności, a nawet człowieka. Pożądanie może oznaczać także każdą gwałtowną postać pragnienia ludzkiego. W teologii przeciwstawia się pragnienie zmysłowe wskazaniom rozumu ludzkiego. Pożądanie skłania człowieka do popełniania grzechów, które są konsekwencją nieposłuszeństwa człowieka Bogu (Rdz 3,11). W człowieku istnieje pewne napięcie, toczy się walka między dążeniami „ducha” i „ciała”. Walka ta w rzeczywistości należy do dziedzictwa grzechu. Jest jego konsekwencją i równocześnie jego potwierdzeniem. Jest codziennym doświadczeniem walki duchowej⁷

W Biblii istnieją dwie wersje IX i X przykazania

Nie będziesz pożądał domu bliźniego twego.
Nie będziesz pożądał żony bliźniego twego,
ani jego niewolnika, ani jego niewolnicy, ani
jego wołu, ani jego osła, ani żadnej rzeczy,
która należy do bliźniego twego (Wj 20,17)

Nie pożądaj żony bliźniego.
Nie będziesz pożądał domu swego bliźniego,
ani jego sługi, ani jego służącej, ani jego wołu,
ani jego osła, ani niczego co należy do twego
bliźniego (Pwt 5,21)

³ H. LANGKAMMER, *Życie człowieka w świecie Biblii. Antropologia biblijna Starego i Nowego Testamentu*, Rzeszów 2004, s. 57–59.

⁴ H. WITCZYK, *Orędzie Dekalogu (Wj 20,1-17). Analiza krytycznoliteracka*, ZNKUL 40/1-2 (1997), s. 157–158.

⁵ Terminologia: pożądać (30x), pożądanie (27x), pożądany (3x), pożądlivość (1x), pożądlivość (7x), pożądlivo (2x); por. J. FLIS, *Konkordancja ST i NT*, Warszawa 1991, s. 1076.

⁶ F. RIENECKER, G. MAIER, *Pożądać, pożądanie, pożądlivość, żądza*, tł. D. Irmińska, Warszawa 1994, s. 653–654.

⁷ KKK 405.

Pierwsza (Wj 20,17) podaje zakaz pożądania żony bliźniego razem z całym jego „domem” (autor wylicza tu żonę wśród innych rzeczy posiadanych przez męża, takich jak pole, niewolnik, niewolnica, wół, osioł, itd.). W drugiej (Pwt 5,21), obydwie zakazy stanowią odrębne przykazania. Mąż miał zawsze prawo oddalić żonę, żona natomiast takiego prawa nie miała. Przykazanie zapisane w Wj 20,17 powstało w czasie, kiedy Hebrajczycy prowadzili już życie osiadłe, mieszkając w Kanaanie.

2. Dom

Człowiekowi do życia potrzebne jest sprzyjające środowisko, tzn. rodzina i dom. W języku hebrajskim ten sam termin בית oznacza „dom” i „rodzinę”. Złożenie בית-אל określa „dom Boga” — tj. „świątynię”. Rodzina i dom, to dary Boga, który chce wprowadzić ludzi do swojego domu, jako domowników. Najpierw więc posyła doń swego jedynego Syna, aby zbudował duchowe mieszkanie dostępne dla wszystkich ludzi⁸. Dom w Biblii przedstawia tak wielką wartość, że ten, który go zbudował, nie powinien być pozbawiony szczęścia radowania się nim. Środowisko domu (gr. οἰκία)⁹ tworzy rodzina, ród, mieszkanie, budynek, miejsce zamieszkania; a także dom w Królestwie niebieskim i dom jako mieszkanie duszy. Wyrażenie οἶκος¹⁰ poszerza znaczenie domu jako miejsca zamieszkania ludzi i oznacza także „dom” w sensie — „miasto” i „kraj”. W domu zamieszkuje zarówno rodzina, jak i służba. Kolejne poszerzenie odnosi się do potomków, plemienia, rodu, a nawet posiadłości i majątku. W domu podejmowano gości, a czasem wręcz przymuszano do pozostania w nim na dłużej (Rdz 19,2-3; Dz 16,15). Dom jest konieczny do tego, by człowiek zaspokoił swoje przeżycia emocjonalne, intelektualne i duchowe¹¹.

⁸ J.M. FENASSE, M. LACAN, *Dom*, STB, s. 211.

⁹ R. POPOWSKI, οἰκία, *Wielki słownik grecko-polski NT*, Warszawa 1994 (dalej: WSGPNT), s. 421.

¹⁰ R. POPOWSKI, οἶκος, WSGPNT, s. 423.

¹¹ L. RYKEN, J.C. WILHOIT, T. LONGMAN, *Dom, Słownik symboliki biblijnej*, tł. Z. Kościuk, Warszawa 2003 (dalej: SSB), s. 152–155.

Określenie **בֵּית-אֱלֹהִים** – „dom Boga” w ogólnym sensie oznacza jego lud, który nazywany bywa też „świątynią Boga”. W węższym sensie pod tym pojęciem kryje się święte miejsce na ziemi, świątynia lub dom modlitwy¹².

Istnieją dwie redakcje Dekalogu: Wj 20,1-17 oraz Pwt 5,6-21, w których zachodzą drobne różnice w słownictwie, a także dotyczą podziału dwóch ostatnich przykazań¹³.

Historia narodu wybranego wskazuje, że Izrael był ludem koczowniczym, wędrownym. Hebrajczycy przed osiedleniem się w ziemi Kanaan przebywali w „domu niewoli”, w Egipcie. Stamtąd wyprowadził ich Bóg, żeby zawrzeć z nimi przymierze na Synaju i zamieszkać pośród swego ludu najpierw w Namiocie, a następnie w Przybytku. Lud gromadzi się wokół Namiotu swojego Boga. Stąd też Bóg przemawia do sługi swego Mojżesza, który prowadzi lud z Egiptu — z „domu niewoli”, do Kanaanu — „domu” w Ziemi Obiecanej.

Po zawarciu przymierza na Synaju Izraelici byli całkowicie podporządkowani prawu Dekalogu i pouczeniom Boga. Przykłady tego znajdujemy w licznych tekstach zarówno ST, jak i NT¹⁴.

2.1. Prz 24,15

Pouczenia zawarte w Księdze Przysłów dotyczą przede wszystkim posłuszeństwa Bogu i jego przedstawicielowi na ziemi — królowi. Poruszane tutaj tematy wskazują na ducha reformy: poręczanie długów, ucztowanie ze skąpymi, rozmowy z głupcami, wtargnięcie na pole sierot. Wśród nich znajdujemy i to:

Nie czatuj, grzeszniku, przed domem prawego, nie burz miejsca jego spoczynku
(Prz 24,15).

Niniejsze wskazanie ukazuje, że drogą do szczęśliwej przyszłości jest kierowanie się w życiu (także w swoim domu) zasadą sprawiedliwości. Tylko taka postawa gwarantuje skuteczny opór wobec wszelkiego zła¹⁵.

¹² RIENECKER, MAIER, *dz. cyt.*, s. 174.

¹³ WITCZYK, *art. cyt.*, s. 47.

¹⁴ Podany niżej przegląd tekstów ST i NT pozwoli głębiej pojąć sens zwrotu: „nie pożądaj” w IX i X przykazaniu Dekalogu.

¹⁵ G. GORGULHO, A.F. ANDERSON, *Księga Przysłów*, w: W.R. FARMER (red.), *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego*, t. H. Bednarek, Warszawa 2000 (dalej: MKPŚ), s. 762–766.

2.2. 1 Sm 18,2

W 1 Sm czytamy, że po zwycięskiej walce Dawida z Filistynem:

Od tego również dnia Saul zabrał go do siebie i nie pozwolił mu już wrócić do domu ojcowskiego (1 Sm 18,2).

Jego zaś syn, Jonatan zawarł z Dawidem związek przyjaźni i umiłował go jak samego siebie, obdarowując go płaszczem, mieczem, łukiem i pasem. Oddanie Dawidowi odzienia i broni oznaczało nadanie mu godności rycerza, ale było też znakiem przyjęcia Dawida do królewskiego domu. Od tej chwili Dawid stał się członkiem królewskiej rodziny (i królewskiego dworu), tym bardziej, że Saul nie pozwolił mu wrócić do domu ojca, ale zatrzymał go u siebie¹⁶.

2.3. Ps 12,6

Będąc w trudnej sytuacji społecznej Psalmista wzywa pomocy Boga (lamentacja). Odpowiedź Boga brzmi pocieszająco:

Wobec utrapienia biednych i jęku ubogich — mówi Pan: „Teraz powstanę i dam zbawienie temu, który go pożąda” (Ps 12,6).

Ponieważ Bóg zapewnia pomoc „biednym i ubogim”, dlatego należy jej — zdaniem Psalmisty — zawsze pragnąć, pożądać i nie polegać tylko na własnej sile¹⁷.

Bóg, który jest sprawiedliwy i miłuje sprawiedliwość, nienawidzi tego, kto kocha przemoc. On też unicestwi występnych. Tylko człowiek „prawy” ujrzy oblicze Boże¹⁸. W Psalmie 12 centralne miejsce zajmuje werset 6. Nie ma tu jednak mowy o sądzie, a jedynie o zbawieniu. Bóg udzieli pomocy temu, kto za nią tęskni, kto jej pragnie i jej pożąda. Zapewnienie Bożej pomocy jest prawdą, która jest podstawą ufności i pokoju Psalmisty¹⁹. W Psalmie tym mamy przykład człowieka, który wytrwale ufa Bogu. Ostateczny wydźwięk teologiczny Psalmu odnosi się do osoby Jezusa, który swoje bezgraniczne zaufanie Ojcu kończy triumfem zmartwychwstania²⁰.

¹⁶ J. ŁACH, *Księga Samuela*, PST 4/1, s. 219–221.

¹⁷ W. BOROWSKI, *Psalmy. Komentarz biblijno-ascetyczny*, Kraków 1983, s. 82.

¹⁸ H.-W. JUNGLING, *Księga Pierwsza (Ps 1–41)*, MKPŚ, s. 685.

¹⁹ S. ŁACH, *Księga Psalmów*, PST 7/2, Poznań 1990, s. 135–137.

²⁰ *Tamże*, s. 131.

2.4. Ps 39,12

Inną sytuację przedstawia psalmista w Psalmie 39,12, gdzie czytamy:

Za winę chloszczesz człowieka karaniem, jak mól obracasz wniwecz to, czego pożąda. Doprawdy, każdy człowiek jest marnością.

Ukazuje on, że przyczyną grzesznego postępowania bezbożnych jest odejście od Boga²¹. Bezbożni swoim postępowaniem okazują pogardę dla Boga, wielbią swą umiejętność zaspokajania żądz i czerpią korzyści ze swoich majątkości.

I chociaż w oczach wiernych ludzie bezbożni niekiedy są postrzegani jako szczęśliwi, to dzieje się tak ponieważ Bóg nie karze zaraz, ale czeka cierpliwie, aby grzesznik się nawrócił. W takiej sytuacji grzesznik nabiera przekonania, iż się nigdy nie zachwieje.

Ostatecznie jednak grzesznik straci wszystko, co zyskał i nie uchroni się przed gniewem Bożym. Sam też będzie prosił, aby go przyjęto z powrotem do rodziny i będzie zadowolony, gdy zrównają go w prawach z obcym i ubogim²². Bezbożnego bowiem zawsze spotyka kara za popełnioną winę, a jego życie zbudowane na nieuczciwości jest kruche i marnie wobec potęgi Boga²³.

2.5. Ps 78,18.30

Psalm 78 (który jest zarazem szkołą służby Bożej) opisując dzieje narodu wybranego wspomina, że Izraelici w czasie wędrówki do Ziemi Obiecanej: „Wystawiali Boga na próbę w swych sercach, żądając stawy dla swego pożądania” (wiersz 18). Psalmista nazywa to pożądanie kuszeniem Boga.

Nie zaniechali swych żądań, nawet wówczas, gdy: „pokarm był już w ich ustach” (wiersz 30)²⁴. Zasadniczym przejawem buntu Izraela na pustyni były: sprzeciw, zwątpienie i chciwość. Wystawiając Boga na próbę Izraelici stawiali Mu coraz większe wymagania. Cudownie napojeni pytali: „Czy Bóg może coś większego zdziałać, czy może im dać chleb i mięso?” (Wj 16,4-6; Lb 11,31-33). Tym ściągnęli na siebie gniew Boży²⁵. Przez ciagle nowe cuda

²¹ JUNGLING, *art. cyt.*, s. 685.

²² BOROWSKI, *dz. cyt.*, s. 161.

²³ ŁACH, *Księga Psalmów*, s. 233.

²⁴ G. RAVASI, *Psalmy modlitwą ludu Bożego*, tł. F. Gołębiowski, Częstochowa 1998, s. 176.

²⁵ BOROWSKI, *dz. cyt.*, s. 269-271.

chcieli doświadczyć mocy Bożej, ale tym wystawiali Boga na próbę. Psalmista zaznacza, że u podłoża tego kuszenia było lekceważenie Boga, co spotkało się z Jego słusznym gniewem²⁶.

Mimo iż lud Boży nie odpowiadał Bogu we właściwy sposób, Ten pozostał Izraelowi do końca wierny i łaskawy, okazując swoje miłosierdzie²⁷.

2.6. Iz 26,7-27

Prorok Izajasz w rozdziale 26,7-27 przedstawia eschatologiczną wizję losów Izraela. W obliczu zbliżającego się sądu Izrael żywi nadzieję na zmarłych wstanie, równocześnie ufa, że ucisk eschatologiczny minie. W tym kontekście prorok w imieniu swego ludu woła do Boga: „Dusza moja pożąda Ciebie w nocy, duch mój — poszukuje Cię w mym wnętrzu; bo gdy Twe sądy jawią się na ziemi, mieszkańcy świata uczą się sprawiedliwości” (Iz 26,9).

Sąd Boży należy tu rozumieć w świetle przymierza. Prorok wyraża wiarę, że Bóg, na mocy zawartego przymierza, zawsze dochowuje sprawiedliwości i okazuje wierność podjętym zobowiązaniom. Człowiek zaś jest sprawiedliwy, kiedy wypełnia prawo tegoż przymierza. W wypadku naruszenia tego prawa, „sprawiedliwość Boża” przechodzi w karzący sąd i gniew Jahwe. Określenie „mieszkańcy świata uczą się sprawiedliwości” każe przypuszczać, że prorok mówi tu o prawie przymierza w szerszym znaczeniu — tj. o przymierzu uniwersalnym i wiecznym²⁸.

2.7. Dn 13,8.10.11.20

W Babilonie mieszkał człowiek imieniem Joakim, który pojął za żonę Zuzannę, piękną i bogobojną niewiastę. Był on bardzo bogaty, posiadał ogród przylegający do domu, do którego schodzili się Żydzi. Spośród nich ustanowiono dwóch starców, jako sędziów. Obydwaj starcy przebywali w domu Joakima codziennie i załatwiali sprawy sądowe z ludem, potem widywali Zuzannę przechadzającą się w ogrodzie i zapłonęli do niej pożądliwością. Ogarnięci uczuciem pożądania zażądali od niej, aby obcowiała z nimi, a gdy odmówiła, wówczas fałszywie ją oskarżyli.

²⁶ ŁACH, *Księga Psalmów*, s. 354–355.

²⁷ K. FARMER, *Księga druga (Ps 42–72) i trzecia (Ps 73–89)*, MKPŚ, s. 728.

²⁸ L. STACHOWIAK, *Księga Izajasza I (Iz 1–39)*, PST 9/1, Poznań 1996, s. 378–380.

Pan Bóg wysłuchał modlitwę Zuzanny posyłając Daniela, którego interwencja położyła kres fałszywym oskarżeniom i uratowała jej życie (Dn 13,8. 10.11.20)²⁹

Prawdą opowiadania z księgi Daniela jest osobista moralność — temat bardzo popularny w czasach hellenistycznych. Opowiadanie podkreśla niewinność i skromność Zuzanny, wobec pełnych przewrotności, pałających doń żądzą, starców i ukazuje, że cnota i wierność małżeńska, z Bożą pomocą, odnosi zwycięstwo nad niemoralnością, pożądaniem i oszustwem³⁰.

2.8. Mt 5,28

„A Ja wam powiadam: Każdy, kto pożądliwie patrzy na kobietę, już się w swoim sercu dopuścił z nią cudzołóstwa” (Mt 5,28). Pouczenie Pana Jezusa odnoszące się do dziewiątego przykazania stwierdza, że pragnienie, które samo w sobie jest aktem etycznie obojętnym, może być źle ukierunkowane (np. na osobę niewiasty) i stać się aktem moralnie złym.

Stwierdzenie: „każdy kto (...) spogląda” ma w Ewangelii Mateusza podwójne znaczenie: „spoglądać, patrzeć” oraz „mieć baczenie, troszczyć się” W omawianym kontekście chodzi o czynność wzroku, serca, intelektu i woli, która prowadzi do określonego skutku, jakim jest pożądliwość³¹.

W omawianym tekście Jezus wskazuje na korzeń zła, tj. na wewnętrzne pragnienie, którego efektem może być nawet przywłaszczenie sobie drugiego człowieka — niewiasty. Takie postępowanie zasługuje na potępienie. Jezus staje tu w obronie świętości małżeństwa³². Pożądanie, które wyraża się już w samym złym spojrzeniu, jest aktem, który łamie prawo świętości małżeńskiej³³. Podobnie nauczali też rabini żydowscy, którzy z pogardą odnosili się

²⁹ A. LACOCQUE, *Księga Daniela*, MKPŚ, s. 987.

³⁰ L.F. HARTMAN, A.A. DI LELLA, *Księga Daniela*, w: R.E. BROWN, J.A. FITZMYER, R.E. MURPHY (red.), *Katolicki komentarz biblijny*; red. wyd. pol. W. Chrostowski, Warszawa 2001 (dalej: KKB), s. 797.

³¹ J. HOMERSKI, *Ewangelia według św. Mateusza*, PNT 3/1, Poznań–Warszawa 1979, s. 136.

³² A. PACIOREK, *Ewangelia według św. Mateusza, rozdziały 1–13. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (A. PACIOREK, R. BARTNICKI, T. BRZEGOWY, A. TRONINA, J. WARZECHA [red.], *Nowy Komentarz Biblijny 1/1*), Częstochowa 2005, s. 226–228.

³³ HOMERSKI, *art. cyt.*, s. 136.

do cudzołóstwa³⁴. Pożądliwe patrzenie na żonę bliźniego jest nie tylko pożądaniem czyjejś własności, lecz wręcz cudzołóstwem popełnionym „w swoim sercu”³⁵. Napomnienie Jezusa odnosi się wprawdzie do mężczyzn, ale dotyczy także kobiet. Jezus poszerza tu prawo żydowskie, które w tej dziedzinie stosowało odmienne kryteria do kobiet i mężczyzn. Według tego prawa mężczyzna nie popełniał cudzołóstwa z kobietą niezamężną, ani z nieżydówką³⁶.

2.9. J 8,44

Wy macie diabła za ojca i chcecie spełniać pożądania waszego ojca. Od początku był on zabójcą i w prawdzie nie wytrwał, bo prawdy w nim nie ma. Kiedy mówi kłamstwo, od siebie mówi, bo jest kłamcą i ojcem kłamstwa (J 8,44).

Ten wyrzut Jezusa skierowany do Żydów wskazuje, że pożądanie jest skutkiem odrzucenia prawdy (tj. trwania w kłamstwie grzechu) i pozostawiania w sferze działania kierowanego przez diabła. Działanie to uzewnętrznia się w złych pożądliwościach oraz w zamiarze zabójstwa Syna Bożego (J 8,40). U Jana postać diabła jest negatywem postaci Chrystusa–Zbawcy. Diabeł stara się doprowadzić wierzących w Chrystusa do upadku i pociągnąć ku sferze ciemności³⁷.

2.10. Rz 1,24

Dlatego wydał ich Bóg poprzez pożądania ich serc na łup nieczystości, tak iż dopuszczali się bezczeszczenia własnych ciał (Rz 1,24).

W powyższym tekście Paweł stwierdza, że gniew Boży wobec pogan, nie oddających czci prawdziwemu Bogu, ujawnił się w tym, że Bóg wydał ich we władanie własnych namiętności i nieczystych żądz³⁸. Tym samym Bóg nie niszczy swego stworzenia, ale karze je z umiarem³⁹, pozwalając, by doznali odarcia godności swego człowieczeństwa⁴⁰.

³⁴ C.S. KEENER, *Komentarz historyczno kulturowy do Nowego Testamentu*, Warszawa 2005, s. 19.

³⁵ A. LESKE, *Ewangelia według św. Mateusza*, MKPŚ, s. 1153.

³⁶ *Ewangelia według św. Mateusza. Księga wypetnianych obietnic Bożych* (Moja Ewangelia 1), Katowice 1995, s. 98.

³⁷ L. STACHOWIAK, *Ewangelia według św. Jana*, PNT 4, Poznań–Warszawa 1975, s. 246.

³⁸ K. ROMANIUK, *List do Rzymian*, PNT 6/1, Poznań–Warszawa 1978, s. 94–96.

³⁹ J.-N. ALETTI, *List do Rzymian*, MKPŚ, s. 1418.

⁴⁰ KEENER, *Komentarz*, s. 315.

2.11. Rz 6,12

Niechże więc grzech nie króluje w waszym śmiertelnym ciele, poddając was swoim pożądliwościom (Rz 8,12).

Poddanie się pożądliwości — jest poddaniem się grzechowi. Zawiera ono etycznie złe pragnienia, pożądania i żądze. Pożądliwość ta weszła w ludzkie dzieje po grzechu pierworodnym. Chociaż chrześcijanin przyjął chrzest i został uwolniony od grzechu, wolność jego nie jest jeszcze ostateczna⁴¹. Nowe życie w Chrystusie stało się rzeczywistością historyczną, realną, dotyczącą egzystencji człowieka w jej „śmiertelnym ciele”⁴². Skoro ochrzczeni pozostają w Chrystusie, to w ich ciałach powinny się przejawiać skutki tego zjednoczenia i tym samym, ostatecznego zwycięstwa Chrystusa nad grzechem i pożądliwością⁴³.

2.12. Rz 7,7-8

(...) przez Prawo zdobyłem znajomość grzechu. Nie wiedziałbym bowiem, co to jest pożądanie, gdyby Prawo nie mówiło: Nie pożądaj! Z przykazania tego czerpiąc podniecie, grzech wzbudził we mnie wszelakie pożądanie. Bo gdy nie ma Prawa, grzech jest w stanie śmierci.

Święty Paweł wyjaśnia, że znajomość prawa doprowadziła go do świadomości, znajomości grzechu, gdyż Prawo mówiło: „Nie pożądaj” (Rz 7,7). Dzięki Prawu człowiek nie tylko poznaje, że jest grzesznikiem, lecz dowiadyje się także, że to, czego pożąda, jest złem. Grzech popełnia się wolą (tj. pożądaniem). Tym samym złem jest to, czego Prawo zabrania pożądać. Bez Prawa nie wiedzielibyśmy o istnieniu zła⁴⁴. Ponieważ Prawo nie wystarcza i nie jest w stanie usprawiedliwić człowieka, dlatego potrzeba zakotwiczenia i życia w Chrystusie⁴⁵.

W Rz 7,8 streszcza się doświadczenie każdego człowieka jako potomka Adama⁴⁶. Grzech jest skutkiem namiętności i pożądań, a także przyczyną

⁴¹ J.A. FITZMYER, *List do Rzymian*, KKB, s. 1288.

⁴² H. LANGKAMMER, *List do Rzymian. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych: tłum., wstęp i komentarz. Biblia Lubelska*, Lublin 1999, s. 82.

⁴³ ALETTI, *art. cyt.*, s. 1436.

⁴⁴ ROMANTUK, *art. cyt.*, s. 157–159.

⁴⁵ LANGKAMMER, *List do Rzymian*, s. 92.

⁴⁶ ALETTI, *art. cyt.*, s. 1439.

wszelkich złych ludzkich skłonności. Tak jak Prawo samo w sobie nie jest w stanie poskromić grzesznych namiętności i zgubnych pożądliwości ludzkich, tak i własne czyny nie są w stanie usprawiedliwić człowieka⁴⁷.

2.13. Rz 13,9

Albowiem przykazania: Nie cudzołóż, nie zabijaj, nie kradnij, nie pożądaj, i wszystkie inne — streszczają się w tym nakazie: Miłuj bliźniego swego jak siebie samego! (Rz 13,9).

Wypełnianie Bożego Prawa streszcza się w miłowaniu Boga i bliźniego. W tym nakazie streszczają się wszystkie przykazania. Dla chrześcijanina wzorem wypełnienia Prawa stał się Chrystus, który je wypełnił do końca i wskazał prawdziwe jego znaczenie dla chrześcijan. Jak wynika z pouczeń Jezusa doskonałym wypełnieniem Prawa jest miłość⁴⁸.

2.14. 1 Kor 10,6

W Pierwszym liście do Koryntian czytamy o konsekwencjach grzechu pożądania:

Stało się zaś to wszystko, by mogło posłużyć za przykład dla nas, iż byśmy nie byli skłonni do złego, jak oni zła pragnęli (1 Kor 10,6)⁴⁹.

Św. Paweł stwierdza, że pożądania nie są obojętne etycznie, ale źle ukierunkowane.

Nieposłuszeństwo wobec poleceń Mojżesza zostało ukarane śmiercią buntowników w ogniu (Lb 26,10). Te wydarzenia zapisane w Księdze Liczb miały być ostrzeżeniem przed pożądliwością skierowaną wobec Boga⁵⁰. Zostały one zapisane „ku pouczeniu tych, których dosięga kres czasów”, aby nie pożądać złego, tak jak oni pożądali⁵¹.

2.15. Ga 5,16.24

Kolejne wskazania św. Pawła w Liście do Galatów przeciwstawiają dążenia człowieka duchowego — człowiekowi cielesnemu, który idzie za pożąd-

⁴⁷ LANGKAMMER, *List do Rzymian*, s. 94–96.

⁴⁸ KEENER, *Komentarz*, s. 323–325.

⁴⁹ E. DĄBROWSKI, *Listy do Koryntian*, PNT 7, Poznań 1965, s. 221.

⁵⁰ KEENER, *Komentarz*, s. 361.

⁵¹ J. LAMBRECHT, *Pierwszy List do Koryntian*, MKPŚ, s. 1473.

liwością ciała (Ga 5,16): Oto, czego uczyć: postępujcie według Ducha, a nie spełnicie pożądania ciała.

Chrześcijanin nie może zachowywać się biernie, musi się opowiedzieć za dobrem lub złem. „Ciało i duch” wprowadzają człowieka w obszar walki. „Duch” oznacza sposób życia zgodny z Ewangelią, „ciało” natomiast przeciwny Ewangelii. W człowieku ochrzczoneym mieszka Duch Święty, który kieruje nim w drodze do Boga⁵².

Apostoł nawiązując tu do zapowiedzi proroka Ezechiela (Ez 36,27) stwierdza, że w czasach ostatecznych Pan Bóg obdarzy ludzi swoim Duchem tak, że będą przestrzegać Jego przykazań nawet wtedy, gdy o własnych siłach nie będą potrafili tego uczynić⁵³.

Człowiek może więc żyć bez Prawa, o ile w swoim postępowaniu kieruje się miłością. To, co rodzi się z Ducha, staje się naturalnym sposobem postępowania każdego chrześcijanina⁵⁴. Wskazanie „postępujcie według Ducha” oznacza dosłownie „chodźcie w Duchu”, „żyjcie według Ducha”⁵⁵.

Apostoł stwierdza ponadto, że postępowanie według powyższych wskazań prowadzi do ukrzyżowania namiętności i pożądlivosti, bo ci, „którzy należą do Chrystusa Jezusa, ukrzyżowali ciało swoje z jego namiętnościami i pożądaniami” (Ga 5,24)⁵⁶. Kroczący drogą wiary (tj. idący za wskazaniami Ducha) nie musi się obawiać, że zwycięży moc ciała⁵⁷. Chrześcijanin ukrzyżowany z Chrystusem w wierze i chrzcie, umarł bowiem dla własnego ciała — dla ziemskich namiętności i pożądlivosti, aby zwrócić się całkowicie ku Bogu⁵⁸.

2.16. 1 Tes 4,5

W Pierwszym Liście do Tesaloniczan św. Paweł podając zasady świętości życia chrześcijan wyraźnie odróżnia je od pożądlivej namiętności, która charakteryzuje życie pogan.

⁵² E. SZYMANEK, *List do Galatów*, PNT 6/2, Poznań–Warszawa 1978, s. 110–112.

⁵³ KEENER, *Komentarz*, s. 411.

⁵⁴ E. TAMEZ, *List do Galatów*, MKPŚ, s. 1519.

⁵⁵ J.A. FITZMYER, *List do Galatów*, KKB, s. 1385.

⁵⁶ KEENER, *Komentarz*, s. 412.

⁵⁷ E. TAMEZ, *List do Galatów*, s. 1520.

⁵⁸ FITZMYER, *List do Galatów*, s. 1385.

Albowiem wolą Bożą jest wasze uświęcenie: powstrzymywanie się od rozpusty, aby każdy umiał utrzymywać ciało własne w świętości i we czci, a nie w pożądliwej namiętności, jak to czynią nie znający Boga poganie (1 Tes 4,3-5).

Niekontrolowana namiętność, jaka cechuje pogan, nie ma prawa bytu wśród wyznawców Chrystusa, którzy są wezwani do świętości. Paweł nie usprawiedliwia pogan, ale wskazując na ich niemoralne postępowanie stwierdza, że właśnie dlatego „wydał ich Bóg poprzez pożądanie ich serc na łup nieczystości” (Rz 1,24), bo „choć Boga poznali, nie oddali Mu czci jako Bogu” (Rz 1,21)⁵⁹.

Z treści listu wynika, że Apostoł sprzeciwia się namiętności, która prowadzi do cudzołóstwa⁶⁰.

Chrześcijanie, pośród niemoralnego – pogańskiego świata, mają prowadzić życie nacechowane powściągliwością i wiernością. Tesaloniczanie zostają przynagleni, aby wzrastali w życiu, które podoba się Bogu, postępując zgodnie z przykazaniami⁶¹.

2.17. 2 Tm 2,22

Uciekaj zaś przed młodzieńczymi pożądaniem, a zabiegaj o sprawiedliwość, wiarę, miłość, pokój — wraz z tymi, którzy wzywają Pana czystym sercem.

W obliczu śmierci Paweł pisze do umiłowanego ucznia Tymoteusza swój testament apostolski. List powstał w Rzymie w czasie powtórnego uwięzienia ok. 67 r. po Chr. Opuszczony przez najwierniejszych uczniów Paweł przekazuje w liście Tymoteuszowi ostatnią apostolską wolę w pełnych zatroskania słowach: „by ustrzegł się młodzieńczych pożądań, a zabiegał o sprawiedliwość, wiarę, miłość i pokój” (2 Tm 2,22).

W miejsce młodzieńczych pożądań Tymoteusz — „wraz z tymi, którzy wzywają Pana czystym sercem” (czyli całą społecznością chrześcijan)⁶² — ma usilnie pożądać sprawiedliwości, zabiegać o prawość i świętość w postępowaniu, zabiegać o poprawność wiary, miłość i pokój.

Wezwanie do „ucieczki” od namiętności dotyczy występków „młodości” — grupy wiekowej, do której zaliczał się Tymoteusz⁶³.

⁵⁹ J. STĘPIEŃ, *Listy do Tesaloniczan i Pasterskie*, PNT 9, Poznań–Warszawa 1979, s. 181.

⁶⁰ KEENER, *Komentarz*, s. 455.

⁶¹ G.M. SOARES-PRABHU, *Pierwszy do Tesaloniczan*, MKPŚ, s. 1563.

⁶² STĘPIEŃ, *dz. cyt.*, s. 431.

⁶³ KEENER, *Komentarz*, s. 485.

2.18. 2 Tm 3,6

W wizji proroczej Paweł zapowiada także wielkie odstępstwo od Boga. Charakteryzować je będzie nikczemne postępowanie ludzi wyniosłych, chciwych, samolubnych, miłujących bardziej rozkosz niż Boga. Od nich ma stronić Tymoteusz, ponieważ

(...) z takich są ci, co wślizgują się do domów i przeciągają na swą stronę kobiety obciążone grzechami, powodowane pożądaniem różnego rodzaju (2 Tm 3,6).

„Kobietki” — to osoby obciążone grzechami, wiedzione różnymi pożądaniami, nie tylko w sensie seksualnym, ale także w sensie naiwnej ciekawości i pogoni za nowinkami⁶⁴. Paweł mówi tu o konkretnych kobietach, które ulegając namiętnościom i emocjom, były bardziej od mężczyzn podatne i narażone na fałszywe nauki⁶⁵. Sprzyjały one szerszeniu się nauce, której przeciwiał się Apostoł⁶⁶.

2.19. 2 Tm 4,3

W konsekwencji Apostoł stwierdza, że należy zwalczać tego rodzaju zło, ponieważ:

(...) przyjdzie chwila, kiedy zdrowej nauki nie będą znosili, ale według własnych pożądań — ponieważ ich uszy świerzbią - będą sobie mnożyli nauczycieli.

Ludzie odstępujący od „zdrowej nauki” zgromadzą sobie nauczycieli według własnych pożądań. Termin „pożądać” nie odnosi się tu do pożądaności seksualnej, lecz do pragnień i potrzeb duchowych, a konkretnie do niezdrowej ciekawości i pogoni za nowinkami. Paweł mówi o tych ludziach z ironią, a ich zabiegi o nauczycieli określa „świerzbem uszu”⁶⁷. Zwrot: „ponieważ ich uszy świerzbią” oznacza, że ludzie ci pragnęli słyszeć jedynie to, co sprawiało im przyjemność⁶⁸.

2.20. Jk 1,13-15; 4,2.5

Autorem Listu Jakuba jest „brat Pański”, przełożony pierwotnego Kościoła w Jerozolimie. W treści listu zawarte są cenne wskazówki dla każdego, kto

⁶⁴ STĘPIEŃ, *dz. cyt.*, s. 435.

⁶⁵ KEENER, *Komentarz*, s. 486.

⁶⁶ R.A. WILD, *Listy Pasterskie*, KKB, s. 1451.

⁶⁷ STĘPIEŃ, *dz. cyt.*, s. 443.

⁶⁸ KEENER, *Komentarz*, s. 487.

chce postępować sprawiedliwie i nie szuka religii wymyślonej dla własnej wygody.

Na początku listu Jakub mówi o doświadczeniach. Rozróżnia doświadczenia zewnętrzne i wewnętrzne. Pierwsze rodzą wytrwałość, a drugie są powodem grzechów⁶⁹. Jakub martwi się o wiernych z powodu postawy samoszukiwania się w Kościele, która przeszkadza trwaniu w wierze w obliczu prób⁷⁰. Stąd ostrzeżenie:

Kto doznaje pokusy, niech nie mówi, że Bóg go kusi. Bóg bowiem ani nie podlega pokusie ku złemu, ani też nikogo nie kusi. To własna pożądliwość wystawia każdego na pokusę i nęci. Następnie pożądliwość, gdy pocznie, rodzi grzech, a skoro grzech dojrzeje, przynosi śmierć (Jk 1,13-13).

Pokusy pochodzą z wnętrza człowieka. Dając im przyzwolenie ulegamy grzechowi, który w konsekwencji prowadzi do śmierci⁷¹. Skutkiem pożądliwości człowieka jest chciwość i pycha, a także zazdrość połączona z żądzą coraz większego posiadania. Autor napomina także:

Pożądacie, a nie macie, życie morderczą zazdrość, a nie możecie osiągnąć. Prowadzicie walki i kłótnie, a nic nie posiadacie, gdyż się nie modlicie (...) A może utrzymujecie, że na próżno Pismo mówi: „Zazdrośnie pożąda On ducha, którego w nas utwierdził”? (Jk 4,2.5).

Zdaniem „brata Pańskiego” źródłem wszystkich wad jest pożądliwość. Nawet modlitwy wiernych, jeśli są wyrazem pożądliwości, nie mogą być przez Boga wysłuchane. Podając charakterystykę pożądliwości i jej skutki, Jakub zachęca wiernych do pokonywania wad⁷². W celu osiągnięcia zamierzonego efektu posługuje się diatrybą, gatunkiem literackim o żartobliwym i wręcz cynicznym zabarwieniu, pomocnym w wyrażeniu krytyki lub protestu⁷³. Jakub radzi, by modlić się i dbać o wierność Bogu⁷⁴.

2.21. 1 P 2,11

Pierwszy list św. Piotra jest głęboką teologiczną refleksją, dokumentem pasterskim wskazującym na godność chrześcijańskiego powołania i zachętą

⁶⁹ F. GRYGLEWICZ, *Listy Katolickie*, PNT 11, Poznań 1959, s. 52.

⁷⁰ C.H. FELDER, *List św. Jakuba Apostoła*, MKPŚ, s. 1630.

⁷¹ T.W. LEAHY, *List Świętego Jakuba*, KKB, s. 1495.

⁷² GRYGLEWICZ, *dz. cyt.*, s. 110–112.

⁷³ J. SŁAWIŃSKI, *Słownik terminów literackich (Vademecum Polonisty)*, Wrocław 1976, s. 74–76.

⁷⁴ KEENER, *Komentarz*, s. 542.

do wytrwania w czasie prześladowań i cierpienia. Powstał pomiędzy 63 a 64 r. po Chr., w jednym z ważniejszych ośrodków chrześcijańskich Azji Mniejszej. Wśród upomnień dotyczących stosunków z bliźnimi znajdujemy i takie:

Umiłowani! Proszę, abyście jak obcy i przybysze powstrzymywali się od cielesnych pożądań, które walczą przeciwko duszy (1 P 2,11).

Święty Piotr mówiąc o cielesnych pożądaniach, mówi nie tylko o grzechach przeciwko IX i X przykazaniu Dekalogu, lecz także o tym, co jest przeciwnie dobremu postępowaniu. Pożądania nazywa cielesnymi, ponieważ są one przeciwstawne temu, czego pragnie dusza. Wierni, jak obcy i przybysze powinni się wystrzegać cielesnych pożądań i wszelkiego innego zła⁷⁵. W pogańskim świecie chrześcijanin winien być sługą Boga kierując się miłością i pokorą⁷⁶. Święty Piotr używając obrazu cielesnych żądź walczących przeciwko duszy, domaga się od wiernych, by postępowali w sposób właściwy i zgodny ze swoim powołaniem⁷⁷

2.22. Jud 1,18

Krótki list św. Judy jest pismem polemicznym skierowanym przeciwko szydercom podważającym fundament nauki chrześcijańskiej. Przypuszczalnie został napisany w I w. po Chr., i skierowany do gmin judeo-chrześcijańskich pierwotnego Kościoła. Autor listu stwierdza, że:

(...) w ostatnich czasach pojawią się szydercy którzy będą postępowali według własnych pożądliwości (Jud 1,18).

3. Podsumowanie

Dwa ostatnie przykazania Dekalogu w tradycji żydowskiej stanowią jedno, a w tradycji chrześcijańskiej dwa rozdzielne przykazania⁷⁸. Przykazania te dotyczą wszelkich pragnień, odczuć i tej całej rzeczywistości, jaka dokonuje się we wnętrzu (w sercu) osoby i wyraża na zewnątrz w postaci ludzkiego czynu.

⁷⁵ GRYGLEWICZ, *dz. cyt.*, s. 202–204.

⁷⁶ J.C. GABARRON, *Pierwszy list św. Piotra Apostoła*, MKPŚ, s. 1644–1646.

⁷⁷ KEENER, *Komentarz*, s. 533.

⁷⁸ R. BARETTA, E. BROLI, *Jedenaście przykazań. Półprawdy i niedomówienia na temat Biblii*, tł. M. Brzezinka, Częstochowa 2005, s. 51.

Aby nie przekraczać IX i X przykazania Dekalogu należy nie tylko nie grzeszyć pożądliwością, chciwością, zachłannością, ale przede wszystkim miłować Boga (i bliźniego), błogosławić i bezinteresownie podziwiać to, co otrzymaliśmy od Niego.

Aktualizując dzisiaj IX i X przykazanie Dekalogu należałoby uzupełnić listę pożądań, w ten np. sposób:

- nie pożądaj (tj. nie miej, nie posiadaj) kochanek, towarzyszek życia, *etc.*;
- nie pożądaj (tj. nie panuj, nie chciej posiadać) drugiego człowieka traktując go wyłącznie jako przedmiot dostarczający przyjemności.

Nieuporządkowane pożądanie prowadzi nie tylko do grzechu nieczystości, ale w konsekwencji pozbawia człowieka skarbu wiary. Tylko nieskazitelnność zbliża do Boga, natomiast człowiek zmysłowy nie przyjmuje tego, co pochodzi z ducha Bożego. Jeśli nawet niemoralne życie nie pozbawiłoby człowieka wiary, to pozbawia go na pewno wielu darów: wielkoduszności, szczerości, otwartości, dążenia do ideałów i radości życia⁷⁹.

Ludzkie serce zranione grzechem pierwotnym stało się podatne na pokusę, dlatego może być zaspokojone tylko przez prawdziwe dobro, które przedstawia autentyczną wartość. Dziewiąte i dziesiąte przykazanie Dekalogu przestrzega, aby serce nie dało się zwieść i zamiast upragnionej miłości nie uległo pożądliwości⁸⁰.

Najlepiej serce człowieka, a zwłaszcza serce dziecka, przed rozbudzeniem prymitywnych pożądań chroni rodzina. Tylko rodzina jest w stanie wypełnić to serce pragnieniem dobra i piękna⁸¹.

Dziewiąte i dziesiąte przykazanie Dekalogu włożył Bóg w serce ludzi, aby uchronić ich przed grzechem pożądliwości, zmysłowości i erotyzmu. Są one pomocne w samowychowaniu, w tworzeniu w sobie ładu i porządku i budowaniu właściwej hierarchii wartości. Nieopanowana pożądliwość może zburzyć relacje międzypersonalne, jak i zniszczyć osobistą godność bliźniego i jego rodziny⁸².

⁷⁹ L. SZUCHA, *Dziesięć Przykazań Bożych. Kazania*, Kalwaria Zebrzydowska 2002, s. 88–90.

⁸⁰ K. GRYZ, „Pozwól mi umiłować prawo Twoje, Panie” (por. Ps 119,97). *Dziesięć rozważań o Dekalogu*, Kraków 2002, s. 84–86.

⁸¹ A. OFFMAŃSKI (red.), *Dekalog na nowo odczytany*, Szczecin 1993, s. 239.

⁸² M. BISKUP (red.), *Dekalog. Pomoce homiletyczne*, Wrocław 1988, s. 165.

Du sollst nicht nach dem Haus deines Nächsten verlangen

(Das IX und X Gebot im Alten und Neuen Testament)

ZUSAMMENFASSUNG

Im Exodus beginnen die Gebote 9. und 10. mit dem ähnlichen Ausdruck: verlange/begehre nicht, לֹא תַחְמוֹד. Der Verbot ist an die Emotionen gerichtet.

Die Unterschiede zwischen den Verben חָמַד und אָוָה existieren nicht mehr, in dem Fall, wenn wir zwei letzten Gebote als eine Norm betrachten, die Begierde bezeichnet. Jesus knüpft an das 9. Gebot an und nennt das Begehren einer anderen Frau als Ehebrechen. Im Alten Testament sind die Verben „begehren“ (תַּחְמוֹד) im 9. Gebot und „verlangen, sehnen nach“ (אָוָה) im 10. Gebot Ausdruck des Inneren.

Der Termin בַּיִת bedeutet Haus und Familie, die Zusammensetzung אֵל-בַּיִת Haus Gottes. Sowohl die Familie als auch das Haus sind Geschenke Gottes, der den Menschen in sein Haus einführen will. Das Haus ist für den Menschen unentbehrlich, damit er seine Bedürfnisse erfüllen kann.

Das 9. Gebot richtet Gott an die Menschen, um sie vor Sinnlichkeit, Sexualität und Erotik zu schützen. Es ist behilflich beim Bau der Ordnung in sich selbst und Selbsterziehung; im anderen Fall kann es zur Zerstörung der guten Verhältnisse zwischen den Menschen führen, kann den Nächsten verletzen und seine Familie zerstören.

Tł. Elżbieta Kucharczyk